

נושא העבודה

גיוס נשים לצה"ל

העבודה מוגשת בחסות העמותה של
נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

הנושא אותו בחרתי לחקור הוא **גיוס הנשים לצה"ל**.

נושא זה מעורר בי עניין רב ומוזכר בסדר היום שלי רוב הזמן. כתלמידת כיתה יב בבית ספר דתי, קיימות ומתעוררות שאלות בקרב חברותיי לכיתה, האם להתגייס? או לעשות שירות לאומי? למה בכלל נשים צריכות להתגייס? מה מקור האיסור לפי הדת? מה טעם האיסור? לכן חשבתי שבעקבות מערבולת השאלות שסביבי עליי לחקור את הנושא לעומק על מנת להבין ראשית כל את מטרת הגיוס ומשמעותו. בנוסף אני חושבת שקיימת אפליה במידה מסויימת לחברת הנשים בעניין זה, יש המון תפקידים שהצבא מייעד לגברים בכוונה תחילה, או תפקידים אחרים הנראים בעלי "אופי גברי".

אני חושבת שהכרחי למגר את בעיית "הסטיגמות" המפלות בהליכי הגיוס משום שאפליה זו לטענתי אינה מוצדקת והוגנת.

אני משתייכת לאוכלוסיית הנשים ומסרבת לחוות את אפליה זו ולהיפגע ממנה בתחומים שונים בחיים האישיים ובחיים החברתיים ובמיוחד בהליכי הגיוס במידה ואגיע למצב שאוכל לשלב בין השירות הצבאי לבין אורח החיים הדתי שלי ואדע כי יש לי מקום שאוכל לתרום בו במידה מירבית מאשר בשירות הלאומי ואחליט להתגייס ולפתוח את האופציה בפניי.

תוכן העניינים

פרק ראשון- מבוא.....	עמוד 4
פרק שני- סוגיית גיוס הנשים לצה"ל במשפט העברי.....	עמודים 5-6
גיוס נשים לצה"ל עפ"י דין במשפט העברי	
פרק שלישי- סוגיית גיוס הנשים לצה"ל במשפט הישראלי.....	עמודים 7-9
גיוס נשים לצה"ל עפ"י דין במשפט הישראלי	
פרק רביעי- השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי בסוגייה הנ"ל.....	עמוד 10
פרק חמישי- סיכום.....	עמוד 11
ביבליוגרפיה.....	עמוד 12

מבוא

בעבודה זו בחרתי לחקור את עניין גיוס הנשים לצה"ל. עניין גיוס נשים לצה"ל מהווה שיח ציבורי נרחב בכל התקופות. נושא זה זוכה להתעניינות ציבורית רחבה ולסקירה גדולה מצד הציבור במקרים שונים.

בעבודתי אתרכז במטרה העיקרית שהיא הבנת הנושא לעומק תוך הבנת השינוי וההבדל שהתרחש בין המשפט העברי למשפט הישראלי.

השאלה העיקרית שהנחתה אותי והובילה אותי לחקור את נושא זה היא האם לאור החוק שקיים במדינת ישראל האומר שאין להפלות שום אדם בשום תחום לא משנה מאיזה רקע מגיע (גזע, דת ומין), עצם העובדה שלא מגייסים נשים ליחידות קרביות ולתפקידים רבים נוספים בצה"ל מצביעה על אפליית נשים?

בהמשך העבודה אעסוק גם בעניין מעמד הנשים לאורך ההסטוריה ואיך זה בא לידי ביטוי בתחום הגיוס.

העבודה תעסוק במקרים בהם מדובר גיוס נשים מהחברה היהודית ולא אגע בעניין גיוס נשים מהחברות הערביות.

את תשובתי לשאלות שאציג בפרק הקשור למשפט העברי, אמצע דרך מקורות הראשונים, דרך התנ"ך ומפרשנים שונים לאורך כל תקופת המקרא, התלמוד, החכמים וכו'..

את תשובתי לשאלות שאציג בפרק הקשור למשפט הישראלי, אמצע דרך הפסיקה, החקיקה ובספרות האקדמאית.

בפרקים שלאחר מכן אעסוק בשאלת המחקר ובהשוואה בין שני סוגי המשפט, בשונה ובדומה. בסיום העבודה ובפרק האחרון אסכם את מסקנותיי מהעבודה, את תוצאות ההשוואה ואת העבודה כולה.

בכתיבת העבודה איעזר בפסקי דין, במאמרים משפטיים מרחבי האינטרנט, בספרות אקדמאית ובספרי עזר שניתנו לי על ידי העמותה במטרה להנחות אותי בביצוע העבודה.

המשפט העברי

עניין גיוס נשים לצבא הוא לא קונפליקט רק מימינו או מקום המדינה אלא תופעה קדומה שישנה התייחסות אליה גם בתקופת התנ"ך.
 חכמים ורבנים פירשו את עניין זה קבעו כללים, נתנו הלכות בעניין גיוס הנשים.
 בתנ"ך מוזכר האיסור על נוהגי לבוש המיוחדים לבני המין השני.

מקור האיסור:

מקור האיסור הוא בספר דברים: "לא יהיה כלי גבר על אשה, ולא ילבש גבר שמלת אשה, כי תועבת ה' אלהיך כל עשה אלה" ¹
 כפילות לשון הפסוק הובילה לקביעת שני איסורים המנויים בנפרד במניין תרי"ג מצוות:
 1. האיסור על האיש ללבוש בגדי אשה.
 2. האיסור על האשה ללבוש בגדי גבר.
 האיסור הוא על לבישת בגד מיוחד לאחד המינים, אבל בגד שמיועד לבני שני המינים - מותר. עם זאת, האיסור אינו חל רק כאשר השימוש מוביל לחוסר זיהוי מוחלט בין מראהו של הלוש לבין מינו, אלא גם כאשר מדובר בשימוש בפריט מסוים, ובתנאי שיהיה זה מלבוש או כלי מיוחד למין השני. ²

'לא יהיה כלי גבר על אשה':

האיסור "לא יהיה כלי גבר על אשה" כולל, מלבד האיסור ללבוש בגדי גברים, גם איסור ללבוש "עדי" (תכשיט) של גברים, או לגלח את הראש כפי שגברים מגלחים את ראשם. (איסור מדרבנן) על פי רבי אליעזר בן יעקב איסור זה כולל: "שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה" כיוון שכלי נשק

¹ ספר דברים, כ"ב, ה'

² רמ"א, יורה דעה, סימן קפ"ב, ה'

הוא "כלי גבר".³

כך גם מתרגם אונקלוס את הפסוק "לא יהיה כלי גבר על אשה": "לא יהי תקון זין דגבר על אתא" (לא יהיה כלי נשק של גבר על אשה)⁴

מטרת האיסור:

לפי התלמוד והספרי מטרת איסורים אלו היא ליצור הפרדה בין גברים ונשים כדי למנוע פריצות, זנות וניאוף: "לא יהיה כלי גבר על אשה"... שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים, ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים"⁵

הרמב"ם מנמק את האיסור בשני אופנים; האחד – לבישת בגדי המין השני מובילה לגירוי מיני

והשני – לבישת בגדי המין השני היא מנהג של עובדי עבודה זרה, וכלשונו: "ודע שזאת הפעולה, כלומר היות הנשים מתקשטות בתכשיטי האנשים או האנשים בתכשיטי הנשים, פעמים תיעשה לעורר הטבע לזימה כמו שהוא מפורסם אצל הזונים, ופעמים ייעשה למינים מעבודת עבודה זרה כמו שהוא מבואר בספרים המחוברים לזה".⁶

העונש:

העובר על לאו זה במזיד והתראה – מתחייב בעונש מלקות.

מלקות הן עונש שנקבע על פי ההלכה היהודית, כענישה במקרה של עבירה במזיד על מצוות לא תעשה (לאו').

בעל העבירה מקבל שלושים ותשע מלקות על כל חוק שעבר. (דיני המלקות נמצאים במסכת מכות פרק שלישי.)

על פי המסורת היהודית, כל העובר על מצוות לא תעשה במזיד בעדים והתראה חייב במלקות. מקור לדין זה, הוא ממה שהסמיכה התורה לאו של חסימת שור בדישו (שהוא לאו שיש בו מעשה, ואינו ניתק לעשה), לדין מלקות האמור בתורה, ומזה לומדים בבניין אב לכל הלאוים שבתורה.⁷

הלכה למעשה:

חז"ל פסקו שאישה לא תישא כלי נשק ולא תשתתף במלחמה, מפני שאין דרכה בכך אלא אם כן מדובר במלחמת מצווה. המשנה קובעת שבמלחמת מצווה יוצאים "חתן מחדרו וכלה מחופתה". רוב הפוסקים הבינו שכלות מסייעות באופן לוגיסטי, ויש שפירשו שיוצאות לקרב, אך ב"מלחמת רשות" מוסכם על כולם שאין לאישה לצאת למלחמה.

רוב הרבנים אוסרים על גיוס בנות לצה"ל על פי התפיסה המבוטאת במאמר חז"ל בתלמוד: "איש דרכו לכבוש ואין אישה דרכה לכבוש". כלי נשק מוגדרים בהלכה כלבוש גברי ואסור לאשה ללבוש לבוש גברי, כפי שלאיש אסור ללבוש לבוש נשי. לכך מתווספות בעיות הכרוכות בשירות עם גברים, כגון ייחוד, קלות ראש עם נשים, משיכה מינית, שיחות חיבה בין גברים לנשים ועוד.

³ תלמוד בבלי, מסכת נזיר, דף נ"ט, א'

⁴ תרגום אונקלוס לספר דברים, כ"ב, ה'

⁵ ספרי ורש"י לפסוק ה'

⁶ ספר המצוות לרמב"ם, מצוות לא תעשה, ל"ט ומ', מורה הנבוכים, חלק ג', פרק ל"ז

⁷ ויקיפדיה – ערך מלקות

עם זאת, פוסקים בני זמננו התירו לנשים באזורי ספר להצטייד בנשק לצורך הגנה עצמית⁸ ויש שהתירו זאת אף לחיילות.

מיעוט של רבנים מהציבור הדתי לאומי, כגון רבני בית הלל, מתיר לבנות ללכת לצבא, הרב שלמה גורן התיר לנשים מסוימות להתגייס. בעשור השני של המאה ה-21 הוקם ארגון "אלומה" במטרה לעזור למתגייסות דתיות לעבור את השירות הצבאי תוך שמירת תורה ומצוות והוקמה מכינה קדם צבאית לבנות דתיות בשם צהלי. בכל אופן בציונות הדתית מופנות הבנות בעיקר לשירות לאומי. רבני הציבור החרדי אוסרים באופן גורף גם שירות לאומי.⁹

המשפט הישראלי

מאז שנת 1948, שנת הקמת צבא ההגנה למדינת ישראל, נושא גיוס הנשים לצה"ל עורר סערות לא מעטות, כאשר תפקיד הנשים בצבא נשאר בגדר תפקיד פיקודי אשר אינו נכלל כמעריך הלוחמה של צה"ל. הבנות שהתגייסו נשארו כמזכירות שמכירות קפה ומתייקות דפים, לכן רק מעטות בחרו להתגייס לצה"ל ולתרום את חלקן ואילו שאר הנשים בחרו להתנדב לשירות הלאומי בתפקידים אחרים. על אף חובת הצבא לגייס את כל האזרחים מכל גווי האוכלוסייה בשביל ליצור שוויון בתחום זה, לפי חוק היסוד¹⁰ הזכות לשוויון¹¹, רק נשים מעטות נבחרו לשרת באופן הראוי וביחידות לוחמה.

מגוון המקרים הותירו קונפליקט בנוגע לעניין גיוס הנשים לצבא שבוחנים לפי המשפט הישראלי. המשפט הישראלי עושה צדק עם הנידונים, ובשביל עשיית צדק זו קמו כמה וכמה חוקים שיוכלו לפתור מגוון בעיות בעניין הגיוס.

אחת מחובות האזרח במדינת ישראל היא **חוק חובת שירות ובטחון**¹², בו נקבע שצה"ל מוסמך לגייס כל אזרח שיחויב בהתייצבות על פי החלטת הצבא. חובת ההתייצבות חלה על כל אזרח או תושב קבע שהגיע לגיל שמונה עשרה. בחוק נקבע כי גיוס החובה יחייב את האישה באותה מידה שהוא מחייב את הגבר, אולם האישה תוכל לבקש שחרור מהצבא מטעמי דת או מצפון. (בשנת 1986 נחקק הנוסח המשולב של חוק שירות ביטחון, המגדיר ומסדיר את חובת השירות הסדיר בצה"ל של אזרחי מדינת ישראל ושל התושבים הקבועים בה.)

מדינת ישראל היא המדינה היחידה בעולם, שבה חלה על נשים חובת שירות צבאי מכוח חוק שירות ביטחון. עם הקמת המדינה החלה מחלוקת סביב גיוסן של הנשים לצבא, כששתי שאלות עמדו על הפרק. האם נשים צריכות להתגייס לצבא, ואם כן באילו תפקידים עליהן לשרת.

⁸ הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, אורח חיים, חלק ד', סימן ע"ה: הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחיה דעת, חלק ה', סימן נ"ה.

⁹ ויקיפדיה – ערך מעמד האישה ביהדות: שירות צבאי והשתתפות בלחימה.

¹⁰ חוקי היסוד – החוקה קובעת את עקרונות היסוד של המדינה, את ערכיה ואת הנורמות הפוליטיות שלה, וכן את הכללים שעל פי הם תתנהל המדינה.

¹¹ אין להפלות אדם בשל זהותו או בשל דת, גזע, מין ומוצא בכל עניין ובפני החוק.

¹² חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו 1986

במאי 1948, הוקם חיל הנשים¹³, שבפקודת הקמתו נקבע כי נשים ישרתו בתפקידי הגנת ישובים, תפקידים מקצועיים, מנהלתיים ובתפקידי עזר אך לא בתפקידי לחימה שהוגבלו לגברים בלבד.

מבין הנשים שנלחמו למען זכויותיהם בצבא הייתה אליס מילר, אזרחית ישראלית בעלת רישיון טייס אזרחי. היא גויסה לצה"ל במסגרת העתודה האקדמאית. לפני תחילת השירות שלה ביקשה שיזמנו אותה לקורס טייס אך בקשתה נדחתה בטענה שעל פי הקמת חיל הנשים, אין לשלב נשים במקצועות לחימה. בעקבות הסירוב הגישה אליס עתירה לבג"ץ. העתירה כוונה נגד מדיניות צה"ל שלא לשלב נשים בקורס טייס בטענה כי אין לקיים אפליה פסולה- התייחסות בצורה לא שווה לבני אדם מסיבות שאינן מוצדקות. בית המשפט קבע כי סירוב הצבא לקבל את מילר לקורס טייס נגוע באפליה הפוגעת בזכות לשוויון בין המינים וכי יש לאפשר לנשים להשתלב בתפקידי לחמה.

בג"ץ אליס מילר מהווה נקודת ציון לסלילת הדרך לתיקון חוק שירות ביטחון אולם, במהלך השנים, בעקבות פסקי דין, ומסקנות שעלו, גם צה"ל בעצמו החליט לבצע שינוי ולקדם את ערך השוויון במסגרתו מתוך מודעות למה שקורה בשטח. את התפתחות זו, ניתן לראות במאמר "הטמעת הראייה המגדרית-אסטרטגיה חדשה בצה"ל לקידום שוויון הזדמנויות" שנכתב ע"י תא"ל גילה כליפי-אמיר¹⁴

פסקי הדין :

פרשת אליס מילר -

דעת הרוב:

- השופט אליהו מצא קבע ששונות רלוונטית עשויה להצדיק הבחנה בין פרטים בחברה. אם השונות אינה רלוונטית מדובר באפליה פסולה. חוק שירות ביטחון מבחין בין נשים לגברים לגבי משך השירות וחובת שירות מילואים. עם זאת, מצא קבע שהבחנה זו לבדה אין פירושה שיש שונות רלוונטית בין המינים, שמצדיקה פסילת שירותן של נשים בקורס טיס ותפקידים נוספים. מצא פסק שיש לאזן בין הזכות לשוויון לבין האינטרס של ביטחון המדינה, תוך עמידה במבחן המידתיות. במקרה זה הכף נוטה לטובת הזכות לשוויון.
- השופט טובה שטרסברג-כהן פסקה שגם אם קיים שוני רלוונטי בין גברים לנשים (לעניין השירות כטייסים), ניתן וראוי להתגבר על השוני הזה. לדעתה אין מדובר במצב של העדפה מתקנת) שם נמנעים מהבחנה דווקא כאשר ישנו שוני רלוונטי, ולכן יש לפעול למימוש עקרון השוויון בין גברים לנשים בכל הנוגע לקבלתם לקורס טיס. כמו כן, היא קבעה כי מימושן של זכויות אדם טומן בחובו מחיר כספי שיש לשלם: "חברה המכבדת את ערכי היסוד שלה ואת זכויות היסוד של חבריה צריכה להיות מוכנה לשלם מחיר סביר על-מנת שערך השוויון לא יעמוד ככלי ריק מתוכן". באיזון בין עיקרון השוויון לבין ביטחון המדינה יש להעדיף את ביטחון המדינה רק כאשר יש ודאות קרובה לפגיעה ממשית בביטחון המדינה.
- השופטת דליה דורנר פסקה שיחס מפלה הנו משפיל ופוגע בכבודן של הנשים. באמצעות עיקרון ההשפלה, דורנר מעגנת את הפגיעה בשוויון כפגיעה בכבוד האדם (שהוכר כזכות חוקתית בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). (בהתבסס על המעמד החוקתי שהיא מקנה לזכות לשוויון, דורנר בוחנת את הפגיעה בשוויון לפי פסקת ההגבלה (סעיף 8) של חוק

¹³ חיל הנשים- חיל נשים היה חיל צה"לי שהתקיים עד שנת 2001, שתחום אחריותו היה טיפול ספציפי בחיילות צבא ההגנה לישראל. תפקידיו היו קליטת החיילות, אימון בהכשרה או טירונות, ושיבוץ ביחידות צה"ל השונות.

¹⁴ הטמעת הראייה המגדרית-אסטרטגיה חדשה בצה"ל לקידום שוויון הזדמנויות, תא"ל גילה כליפי-אמיר,

היסוד (למרות שמדובר בזכות שאינה מוזכרת במפורש בחוק היסוד). תוצאת הניתוח הוא שהפגיעה אינה מידתית ולכן אסורה. בנוסף, דורנר קובעת שהתועלת התקציבית מאי גיוס נשים לקורס טיס פחותה מהנזק שנגרם לנשים לחברה כולה.

דעת המיעוט:

- השופט יעקב קדמי קבע שעל בית המשפט להימנע מהתערבות בהחלטות עקרוניות של גורמי הביטחון הלאומי, כל עוד לא מדובר בהחלטות שנגועות בחוסר סבירות קיצוני, בשרירות או בחוסר תום-לב. לדעתו מצבה הביטחוני הייחודי של מדינת ישראל מביא לכך שיש להתחשב בצורכי הצבא במיונם של חיילים וחיילות. על כל אזור לתרום כפי יכולתו והשוני האמיתי בין גברים לנשים מביא לכך שכוחם ויכולותיהם שונים ומצדיקים מילוי תפקידים שונים.
- השופט צבי טל פסק שהשיקולים שהציג חיל האוויר, הן התקציביים והן התכנוניים, הם שיקולים רלוונטיים ויש להתחשב בהם, בנוסף לשיקולי הביטחון. שירותן הצבאי של הנשים קצר משמעותית משירותם של הגברים. שוני נוסף בין גברים לנשים בא לידי ביטוי עקב נישואין, היריון ולידה. הדבר מהווה הבדל רלוונטי ולכן לא מדובר באפליה אסורה.

ההחלטה והשלכות פסקי הדין:

בית המשפט העליון פסק ברוב דעות שאי מתן אפשרות לנשים להתקבל לקורס טיס, אך ורק בגין היותן נשים, הנו אסור ומהווה יחס מפלה ופסול. כתוצאה מכך הוצא צו שחייב את רשויות הצבא לזמן את מילר למבדקי התאמה לקורס טיס ולקבל אותה אם תימצא מתאימה.

החלטת בג"ץ פתחה בפני נשים תפקידים שונים, שעד אז יוחדו לגברים בלבד. נוסף על קורס הטיס נפתחו גם קורס חובלים, תפקידים במערך הנ"מ של חיל האוויר, בגדוד האב"כ של חיל ההנדסה ובמשמר הגבול. בנוסף הוקם גדוד חי"ר ייעודי, ששמו "קרקל", שמטרתו שילוב נשים בחיל הרגלים. בינואר 2000 נכנס לתוקפו תיקון לחוק שירות ביטחון, שעיקרו הוספת סעיף 16א. אשר קובע כי לכל אישה זכות שווה למלא כל תפקיד בצה"ל, אלא אם כן קיימת מגבלה מאופי או ממהות התפקיד.

מאז נפתח קורס הטיס לנשים, מספר מצומצם יחסית של נשים סיימו אותו בהצלחה. בשלהי 1998 הפכה בוגרת הקורס, שרי, לאישה הראשונה שסיימה בהצלחה את קורס הטיס. שרי הוצבה כנווטת בטייסת F-16 בבסיס רמת דוד. רוני צוקרמן, שסיימה את הקורס בשנת 2001, הייתה לטייסת הקרב הראשונה בישראל.¹⁵

פרשת מוריה משה-

מקרה נוסף, שהוכרע לא מזמן החל בנובמבר 2016, כאשר אחת מהנערות שהתייצבה בלשכת הגיוס בתאריך שזימנו לה והגישה הצהרה על כך שהיא מנהלת אורח חיים דתי ולכן זכאית לקבל

¹⁵ בג"ץ 4541/94 אלוס מילר נ' שר הביטחון ואח', פ"ד מט(4) 94 (1995)

פטור. (עפ"י סעיף 40 בחוק שירות ביטחון) חקרו את עניין זה וזימנו אותה לכמה ריאיונות וביוני 2018, הודיעו לה ממיט"ב¹⁶ שהבקשה שלה נדחתה כי אינה מנהלת אורח חיים דתי המונע ממנה לשרת בצה"ל. הנערה לא הסכימה עם החלטה זו ולכן הגישה עתירה לבג"ץ. בספטמבר 2018, הודיעו מיט"ב כי לאחר ריאיון נוסף שנערך לנערה הוחלט לתת לה פטור משירות צבאי.

בתגובה להודעה זו מבקשת הנערה כי המשיבים יחויבו בתשלום הוצאותיה, כמו גם בתשלום פיצויים בגין הנזקים שנגרמו לה בשל דחיית בקשתה לפטור משירות בטחון ובשל התנהלות המשיבים בעניינה. בתגובתם לבקשת העותרת לחייבם בהוצאות, השאירו המשיבים את ההכרעה לשיקול דעת בית המשפט. דין העתירה להימחק, כי היא אינה רלוונטית עוד.¹⁷

העונש למי שמתמט מהגיוס:

חייל שנעדר משירותו בצבא, או מהמקום שהוא חייב כדין להימצא בו אותה שעה, דינו - מאסר שלוש שנים, אלא אם הוכח כי היה לו היתר או הצדק סביר אחר לכך.¹⁸ כאשר יום הגיוס של חייל חלף וזה לא הגיע ללשכת גיוס ושם עבר את תהליך הגיוס, החייל מוגדר כמתמט גיוס. לאחר הכרזתו כמתמט גיוס, פקודת מעצר מוצאת כנגדו ועל המשטרה הצבאית והאזרחית מוטלת האחריות למצוא אותו. כאשר נתפס, יחליטו האם לשפוט אותו בדין משמעתי, דבר שברוב המקרים יביא לעונש מוגבל ואי-רישום פלילי, או לשפוט אותו בבית דין צבאי, שם העונש אינו מוגבל וההרשעה נרשמת במרשם הפלילי.

משפט משווה

בפרק זה אערוך השוואה בין המשפט העברי לבין המשפט הישראלי. בשני סוגי המשפט דנתי בנושא גיוס הנשים לצה"ל מהיבטים שונים. במשפט העברי התמקדתי יותר בתקנות, בכללים ובעונשים שקבעו חכמים ורבנים לגבי גיוס נשים ונשיאת כלי נשק. במשפט הישראלי המיקוד היה יותר על הרקע של גיוס הנשים לצבא במשפט הישראלי ובהצגת פסקי דין שימחישו את דבריי. ראינו עפ"י המשפט העברי כי בימים ההם היה איסור לאישה להתגייס לצבא ולשרת את המדינה ולעומת זאת, במשפט הישראלי ראינו כי נשים וגברים מחויבים כאחד לשרת את המדינה ולהתגייס לצבא, פרט לבנות שיכולות להצהיר בבית דין רבני ולקבל פטור מגיוס צבאי מטעמי דת או מצפון אך קיימת להן האלטרנטיבה של השירות הלאומי שהרבה מהן בוחרות לתרום למדינה בדרך זו. בעקבות התהליך הזה שקרה והתפתח עם השנים ניתן לראות כי החברה שלנו והדור מעודד פמיניזם ושם במרכז ההתנהלות היומיומית את ערך השוויון שהוא ערך חשוב ונעלה. מלבד זאת ניתן לראות כי מתממשת גם הזכות לכבוד, החברה למדה לכבד את חייהם ותפיסת עולמם של אחרים ושונים ופתחו בפניהן את האופציה לשרת את המדינה בכל אופן אך בדרך שונה המתאימה להן. זה מדגיש ומעצים את האחדות בעם.

בנוסף, במשפט הישראלי הענישה במשפט לעובר העבירה על חוק שירות ביטחון היא מאסר שלוש שנים ובהתאם למקרה והחלטות המשטרה הצבאית כלפיו. לעומת זאת במשפט העברי החוק מעודד ענישה גופנית לאישה שעברה על החוק בהתאם לחומרת העבירה: מלקות.

¹⁶ מיט"ב - יחידה צבאית המופקדת על ביצוע הליכי המיון והשיבוץ של כלל המיועדים לשירות ביטחון (מלש"בים) והחיילים בצה"ל.

¹⁷ פטור לאישה מגיוס – בגץ 5435-18 מוריה משה נ' מפקד יחידת מיטב

¹⁸ סעיף 94 בחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955

בהבדל זה ניתן לראות את התפתחותה של החברה מהמאות הקדומות למאה ה-21, הענישה שהשתנתה, מאפשרת מקום של חרטה, של השתפרות, של צמיחה למקום טוב יותר ולמחשבה עמוקה על חומרת העבירה.

במקום עונש גופני שממנו ייסחבו צלקות למשך חייהם, למאסר בכלא שלאחר מכן יוכלו להשתחרר ולהמשיך את חייהם ואלי אפילו בצורה מחושבת ונכונה יותר, העונש הנוכחי מאפשר חשיבה מחודשת ובחירה להמשך החיים.

במשפט העברי ראינו שכמעט באופן גורף כלל הפוסקים החליטו שאין לגייס נשים לצבא. לעומת זאת, במשפט הישראלי האופציה פתוחה לנשים, הן יכולות לבחור להתגייס לצבא ויכולות להצהיר בבית הדין הרבני מטעמי דת או מצפון.

כיום, ישנם רבנים שמתירים ומעודדים גיוס נשים.

לדעתי בשינוי זה שהתחולל עם הזמן ניתן לראות את הליברליזם, את הקידמה, את התפתחות הדורות ופתיחותם, את העידוד להיות חלק, את העלאת המודעות והחשיבות של עניין הגיוס ואני רואה בזה ערך חשוב.

וכמובן מעריכה את בנות השירות שבחרות בכל אופן לצאת ולתרום למדינה בדרך קצת שונה.

המשפט העברי והמשפט הישראלי דרשו אמצעי חיפוש שונים. המשפט הישראלי עוסק בשנים האחרונות, המשפט פועל יחד עם החוקה וחוקי היסוד של מדינת ישראל.

לכן בפרק המשפט הישראלי ההתעסקות הייתה בעיקר בחוקים ובפסקי דין מהשנים האחרונות. לעומת זאת המשפט העברי עוסק בימים ההם, בתקופת התנ"ך, התלמוד וכו'. ולכן ההתעסקות הייתה בעיקר בפירושים של רבנים, ציטוטים מהמקרא ומאמרים רלוונטים לנושא.

סיכום

לסיכום, בעבודה זו הצגתי בצורה נרחבת והיקפית, את עניין גיוס הנשים לצה"ל במשפט הישראלי ובמשפט העברי. העבודה עסקה בתקופה שמימי קדם ועד לימנו כיום. בעבודה הצגתי פירושים, תקנות וכללים שמצויים בחוק, וטענות שונות של רבנים המגדירים תופעה זו. לעבודה זו הגעתי עם השערה. ההשערה הינה שעניין גיוס הנשים במשפט הישראלי ובמשפט העברי, כל כך שונות, כלומר בתחילת העבודה חשבתי שמבחינת חוקים וחומרת המעשה, לשני המשפטים גישה שונה לחלוטין. במהלך העבודה הופתעתי לגלות שזוהי איננה המציאות, ושבמהלך השנים נוצרה מעין הסכמה לנשים הדתיות שאפשר לומר מתבססת על חוקים מהמשפט העברי ותקפים גם היום בעניין הגיוס. כיום העונש המצוי בחוק למי שעובר על חוק שירות ביטחון נענש ב-3 שנות מאסר. לפי דעתי כל מי שעובר על החוק של הגיוס באופן כללי מגיע לו לקבל את העונש הנ"ל ואפילו לקחת ממנו כמה דברים שהוא מקבל מהמדינה לפרק זמן מסוים כדי שיבין את חומרת המעשה מצד אחד, ואת החשיבות של התרומה שלנו בני הנוער במיוחד בדור שלנו וכן כלל אזרחי המדינה למדינה.

ובעניין גיוס הנשים אני חושבת שההתפתחות שקרתה עם השנים וההבנה שהמערכות השונות במדינה גילו כלפי הנשים שמצהירות מטעמי דת או מצפון, ראויה לשבח ואפילו אני חושבת שיש לחייב את הנשים לתרום למדינה בדרך אחרת במסגרות השירות הלאומי. המדינה היא למען האזרחים, היא משרתת אותנו וכך באופן הדדי גם אנו, האזרחים צריכים להיות למען המדינה ולשרת אותה ולשמור עליה כי היא הנכס והסממן הכי חשוב שלנו בתור עם. נהייתי לכתוב את עבודתי, נחשפתי למגוון תחומים שלא הייתי נחשפת אליהם בחיי היום יום אם לא הייתי כותבת את העבודה. כמו בכל עבודה גם אצלי היה חלק שהוא יותר מאתגר וחלק פחות מאתגר. החלק המאתגר בשבילי בכתיבת העבודה היה איסוף החומרים וארגונם. לעבודה זו

נדרשו המון חומרים ממקורות שונים, לכן התקשיתי בחיפוש אחריהם, בארגון ובסדר שלהם, נעזרתי מעט בחונך באיסוף של החומר וככה היה פחות קשה עם המידע. החלק שנהניתי ממנו בעבודה היה כתיבת המשפט הישראלי. המשפט הישראלי מדבר על ימנו, החוקים והתקנות הינם מהשנים האחרונות ומדבר על מקרים בדרך כלל מוכרים, ולכן היה מאוד מהנה לדבר על נושא שהוא אקטואלי וענייני.

ביבליוגרפיה

חקיקה

- חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו 1986 חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו 1986
- סעיף 94 בחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955

פסיקה

- בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון ואח', פ"ד מט(4) 94(1995)
- פטור לאישה מגיוס – בגץ 5435-18 מוריה משה נ' מפקד יחידת מיטב

ספרות מחקר

ספרים

- ספר המצוות של הרמב"ם

מאמרים במשפט העברי

- הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, אורח חיים, חלק ד', סימן ע"ה:
- הרב עובדיה יוסף, שו"ת יחווה דעת, חלק ה', סימן נ"ה.

מאמרים במשפט הישראלי

- הטמעת הראייה המגדרית-אסטרטגיה חדשה בצה"ל לקידום שוויון הזדמנויות, תא"ל גילה כליפי-אמיר, עמודים 28-30

מקורות אינטרנטיים

- ויקיפדיה

ספרות הפסיקה

- התנ"ך – ספר דברים
- ספר יורה דעה
- התלמוד הבבלי